

...aga teisest küljest — üks etendus võib alati veel parem olla

Muusikal "Viuldaja katusel" Estonia Teatris 22. veebruaril

Üle pika vahe oli Estonia Teatri laval jälle toimetamas muhe ja vaimukas piimamees Tevje. Lavastaja Georg Malviusele pole olnud sugugi ükskõik, milline on "Viuldaja" käekäik olnud ja ta on ikka leidnud aeg-ajalt võimaluse "oma last" vaatamas käia. Nüüd tegi ta lavastuse elustamiseks ja värskendamiseks uue proovideetsükli ning valmistas ette ka mitu osatäitjat. Muidugi, publikule on etenduse vaatamisel absoluutselt ükskõik, kui mitmendat korda keegi rollis esineb, oluline on tervikutulemus.

Tükk tervikuna on aja jooksul millegagi võitnud, aga millegagi ka kaotanud. Võitnud on näitlejatööde seisukohast, rollid on sügavamalt tunnetatud ja enamuses terviklikumad, kui nad alguses olid. Väga täpsed lavalised ülesanded eranditult kõigi osatäitjate jaoks on hoidnud lavastust koos ja säilinud on loo üldine hingus. "Viuldajaga" nii lihtsalt ei juhtu nagu pinnapealsete lavastustega, et mõni etendus lähleb õnneks, mõni mitte. Näitlejad annavad siin ikka oma parima. Väsimuse tundemärke on aga lavatehnilise poole pealt — kord jääb üks valgus väheke hiljaks, kord põleb kulissides mingi arusaamatu prožektor, dekoratsioonide liikumine pole nii täpne ja korrektne, kui tarvis, vaiksed stseenid ja pingelised pausid ei saa minna täie ette, sest lava taga pole vaikust jne. Päris karuteene tegi esitajatele nähtud etendusel aga helitehnika. Mikrofonide mõjupiiridega pole haaratud kogu lava ja nii ei olnud tekst sõltuvuses näitleja osalähedusest, vaid sellest, kas ta ütles mingi repliigi mikrofoni läheduses või mitte. Tantsud muutusid sammude kõmisemisega muusikat ja laulu matvateks. Lisaks ei olnud laval ilmselt kuulda orkestrit ja vähegi kiiremate tempodega osad läksid logisema. Dirigent Jüri Alperten tegi kõik temast oleneva, juhatamine oli väga aktiivne ja täpne, ent halvasti paigutatud mikrofonide vastu ei saanud temagi. Etenduse üks bravaurikamaid osi — kõrtsipilt — oli lausa ebaõnnestumise

äärel, eeltoodud ebakohtadele lisaks ei olnud lavastugavusest esitatud tenoripartii kuuldav.

Näitlejatöödest kõrgus üle teiste Helgi Sallo Golde. Kuigi Helgi Sallo on ütelnud, et see osa on ju juppidest koos, lavaloleku aeg on iga kord tegelikult väga lühike, ta jub vaataja Golde kohalolekut pidevalt. Ta nagu jätkaks oma pereema-toimetusi kulissides. Sallo osatäitmises pole silmapilgukski tühja kohta, roll on väga terviklik ja tunnetatud. Sallo ei mängi Goldet, vaid elab Goldenat laval.

Peeter Oja oli Tevjena kõige raskemas olukorras. Temal oli esietendus. Georg Malviuse sõnul oli proove liiga vähe, orkestriga seejuures vaid kolm ja tunda andiski ebakindlus. Muidugi, Jüri Krjukov tõstis lati

selles rollis nii kõrgele, et kõik võrdlused (ja paratamatult võrdlema hakkad) jäävad Krjukovi kasuks. Krjukovi tunneteskaala rollis oli suurem. Peeter Oja osa koosnes veel üksikutest stseenidest, tervikutunnetust ei tekkinud, sest peaaegu iga stseeni lõpus lasi ta end lödvaks enne kulsside taha jõudmist. Tekst (eriti avastseenis) oli liiga kiiresti antud ja muutus vüristamiseks, mõttepausid tulnuks siin kasuks. Küllap pole Peeter Oja veel piisavalt harjunud Estonia Teatri saali halva akustikaga, see saal vajab hoolikamat diktsiooni. I vaatuses Tevje vaimukamate repliikide juures jäi ta ootama publiku haeru. Haaravam oli Peeter Oja aga Tevjena tõsisemates stseenides I vaatuses, II vaatus oli juba tervikumaiuga ja rikkam. Väljatööt-

mist vajaksid muusikanumbrid, kus ta kasutab kõnelt laulule sujuvaid üleminekuid. Olen päris veendunud, et juba mõne etenduse järel on Peeter Oja roll huvitav ja haarav. Praegu jäi kahjuks ülekaalu rabedus ja ebakindlus.

Esmakordselt astus publiku ette konservatooriumi III kursuse üliõpilane Peeter Hillep Perchiku osas. Tema oli senisest Perchikutest (Mart Mikki ja Necme Kuningas) kõige vähem bravuurne. Osale tuli kasuks pisut lüürilisem hoiak ja kohatine ujeduski. Etenduse üks ebaumugavamaid (esitaja seisukohalt) muusikanumbreid on Perchiku laul ("Raskusi trotsides..."), Peeter Hillepilt kõlas see küllalt loomuliku ja loogilisena.

"Viuldaja" lavastuse meelelahutuslikkuse ja tõsiduse suhe on kuuldavasti erinevates teatrites olnud mitmel pool komöödialikuse poole. Siin määrasid selle suhte ära 1989. aasta alguses toimunud muudatused meie ühiskonnas ja poliitikas. Lavastaja Georg Malvius elas siin meie elule sedavõrd kaasa, et ütles end hoopis paremini tajuvat väikerahvaste traagilist saatust (ta nägi siin ka mälestuspäevi märtsipommitamisele, küüditamisele, hiljem ka Balti ketti) ja lavastuski sai tõsisema alatooniga, kui esialgu oli kavandatud. Vaatajate hinge läks siiski kõige enam tüki finaali — inimeste väljasaatmine kodudest. Nüüd, kui aeg on edasi läinud, tõusevad esile ka need momendid, mis seonduvad praegu aktuaalsete probleemidega — võõrvägede ähvardav olemasolu, rahvuste omavahelised suhted. Kogu see pikk lõik on siin mõeldud selleks, et kommenteerida ainult ühte lauset etendusest. Nimelt — Urjadniku (Hans Müllberg) fraasi "Mina ei saa aru, miks on vaja eri rahvusi üksteise vastu üles ässitada," mille rõhutamise pöördumisega publikusse on liigne. Me oleme õppinud 50 aastaga nii lugema ridade vahelt, et liiga selge väljautlemine mõjub primitiivismina ja ülepolitiseerimisena.

Helgi Sallo ja Peeter Oja.

HARRI ROSPU foto

PILLE PALM